

52051215: สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง

คำสำคัญ: ย่านพาณิชย์กรรมเมืองเก่า/ ย่านบ้านหม้อ/ สักยภาพ

พชรวรรณ แก้วขาว: การศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อศักยภาพ พื้นที่ย่านบ้านหม้อ วังบูรพาภิรมย์. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ ปรีชวินิตย์. 153 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยและปัญหาที่มีผลต่อศักยภาพและบทบาททางด้านการค้าของย่านบ้านหม้อ ซึ่งเป็นศักยภาพที่สำคัญที่ทำให้ย่านสามารถคงอยู่ได้ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งหาแนวทางการพัฒนาเพื่อทำให้ย่านมีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและคงอยู่ต่อไป

ย่านบ้านหม้อ เป็นย่านประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นชุมชนเก่าแก่ ดำเนินคู่มากับ กรุงรัตนโกสินทร์ แห่งสยามประเทศ ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ของพระบรมมหาราชวัง ผู้คนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนเรียงรายตามสองฝั่งคลองคูเมืองเดิม จนถึงถนนเจริญกรุงบรรจบกับหิวมุมวังสราญรมย์ ย่านบ้านหม้อมีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญมาโดยตลอด อีกทั้งยังมีชื่อเสียงในด้านการค้าพาณิชย์กรรมตั้งแต่ครั้งอดีต จนสามารถสร้างชื่อเสียงและเป็นชื่อเรียกของย่านที่ทั้งผู้คนในและนอกย่านเป็นที่รู้จักกันอย่างดี คือ “อาชีพบ้านหม้อ” ของ “ย่านบ้านหม้อ” จนถึงปลายรัชกาลที่ 5 ต้นรัชกาลที่ 6 ย่านชุมชนการค้านี้ ได้วิวัฒนาการเป็นแหล่งค้าขายสินค้าตามความต้องการของยุคสมัย เช่น เครื่องประดับอัญมณี เครื่องเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า ย่านบ้านหม้อเป็นย่านการค้าที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร และยังสามารถคงอยู่ได้ตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็เพราะปัจจัยที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านคมนาคม ปัจจัยทางด้านสภาพที่ตั้ง ปัจจัยทางการเข้าถึงพื้นที่ และปัจจัยทางด้านลักษณะของย่าน 2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านกิจกรรมการค้า และปัจจัยทางด้านรูปแบบการค้า 3. ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ทุกๆ ปัจจัยจะมีความสัมพันธ์กันและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญให้กับย่านมาตลอด ถ้าปัจจัยใดสามารถปรับตัวได้ก็จะคงอยู่ต่อไป แต่ถ้าปัจจัยใดไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะมิบทบาทลดน้อยลงจนหายไป ขณะเดียวกันก็จะเกิดปัจจัยใหม่ๆขึ้นเพื่อเข้ามาสนับสนุนให้ย่านสามารถคงศักยภาพและบทบาททางด้านการพาณิชย์กรรมต่อไปได้

ซึ่งปัจจุบันย่านบ้านหม้อพบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งปัญหาทางด้านกายภาพ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งทุกๆปัญหาได้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่มีความสำคัญทางการค้าของย่าน อาจทำให้ย่านสูญเสียศักยภาพ และบทบาททางการค้าที่สำคัญ ไปจนกระทั่งย่านไม่สามารถคงอยู่ได้ ดังนั้นจึงได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาย่าน โดยแบ่งเป็นการดำเนินการของรัฐและของผู้วิจัยเอง ซึ่งแนวทางของรัฐจะเน้นทางด้านกายภาพเป็นหลัก ของผู้วิจัยจะเสนอเป็นการเชื่อมโยง ทั้งแนวทางการพัฒนาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมร่วมกัน เพื่อให้ย่านบ้านหม้อเป็นย่านการค้าที่มีศักยภาพและดำรงอยู่ได้และสามารถครอบคลุมการพัฒนา ย่านในทุกด้าน

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

52051215: MAJOR: URBAN DESIGN

KEY WORD: COMMERCIAL AREA IN THE OLD CITY/BANMO AREA/ POTENTIAL

PATCHARAWAN KAEWKHAO: THE STUDY OF PROBLEM AND FACTOR WHICH IS SIGNIFICANT FOR AREA POTENTIAL OF BANMO WAN BHURAPA PHIROM. THESIS ADVISOR: PROF.NATTAWUT PREYAWANIT, Ph. D. 153 pp.

This research aims to study factors and problems that affect potential and role of Banmo commercial area. This potential and role had made this area significantly important until present day. This paper also intends to develop guidelines and recommendations in order to sustain its potential and role.

Ban Mo located in the old city of Bangkok in the south of The Grand Palace near by the banks of Chaopraya River is one of historical Ratanakhosin Period.(This land was conferred by the king Thaksin the great for all Veitnamese immigrant that were affected by the second cause death of Ayuddhaya.) .The period of time between King Rama V and the beginning of King Rama VI era, The product that made that made in this area was very famous is "a cray pot" so the name of it has been called "Ban Mo" in Thai. Atthrough, Now Ban Mo is not famous area for producing a cray pot but now it became a famous market of jewdy, electronic device, electroacoustic, and home appliance.

It is found that Ban Mo District has been a commercial site since it was established. It is very important in terms of both history and economy. It can maintain its importance due to physical , economic and social factors. The physical factors include transport, its location, access to the site, its characteristics. The economic factors include Land price, its commercial activities and commercial types. The social factors include the size of populations, race and culture , public utilities and land deed title. These three factors are interrelated, however, some factors play more important role than other as time changes or some even disappear since they cannot withstand through time. Meanwhile other factors arise to replace the disappearing ones in order to enable Ban Mo to maintain sites.

Currently, however, Ban Mo is faced with problems concerning the three factors. They may result in Ban MO losing its commercial status. Consequently, the guidelines for developing this area have been proposed. The government guidelines focus on physical improvement while those of the researcher will cover improvement on the three factors to ensure that BanMo can keep its commercial role.

Department of Urban Design and Planning

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature .....

Academic Year 2013

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลง ได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวดี ปรีทยานิตย์ ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ โดยได้ให้แนวทาง ติดตามผลการทำวิจัยอย่างใกล้ชิด และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งมาโดยตลอด จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา สุททสุภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติมา จตุรวงศ์ ที่ได้ให้โอกาสเพื่อการศึกษาเพิ่มเติม รวมทั้งได้ให้กำลังใจและให้คำปรึกษา แนะนำด้วยดีมาตลอด

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชานี้

ขอขอบพระคุณครอบครัวผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และแรงผลักดันที่ดียิ่ง คุณพ่อจ๊อด คุณแม่อ้วน น้าอ้อ น้าอ้อม น้าแอ้ว พี่โอม ปะป๊า มะม้า พี่อ้ออง

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม พีคธาทิพย์ เอี่ยมกมลลา ผู้ให้โอกาส และแนะนำในการทำวิจัยที่ดี รวมถึงพี่ น้อง สำนักสถาปัตยกรรม กรมโยธาธิการและผังเมือง พี่หนา พี่คุษ พี่ณู พี่เปา พี่ตุ้ พี่ตอง พี่ป้อม พี่นา พี่เบ๊ยก พี่เอ็ม พี่ตุ้ย พี่เคย พี่มุ พี่สิน พี่เคน พี่โอ พี่จ๊อด พี่แอ้ว พี่เชอร์ พี่อู๊ย พี่เจ๊ียบ พี่จิม น้องยี

ประการสุดท้าย ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลา และให้การสนับสนุนการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้